ВИДАННЄ СОЮЗА ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ.

КРАСНОВ.

ЩО ТЕПЕР ДІЄТЬ СЯ В РОСІЇ?

ДРУГЕ ВИДАННЄ.

ЦІНА 10 СОТ.

ВІДЕНЬ, 1916.

НАКЛАДОМ „СОЮЗА ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ“.

З друкарні Адольфа Гольцгавзена в Відні.

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
John and Mary A. Yaremko Foundation

https://archive.org/details/shchoteperdietsi00kras

Що тепер дїєть ся в Росії?*

Розкладова праця Думи.

Перший рік війни проминув для Росії під знаком „волї до побіди“ та кличем зеднання народу з правительством. Се зеднанне розпочало правительство в порозумінню з буржуазією. Бюрократія змобілїзувала всї придатні сили й засоби, щоб нїби чарами викликати ілюзію єдности волї й тїсного співробітництва соціяльних сил. Усе, що не гармонїзувало з сею ілюзією, старанно затушовувало ся обєднаними силами зацїкавлених у тім кляс і соціяльних ґруп так, що на око здавало ся, що й справдї перед глядачем живий державний орґанїзм. Уступленнє з Галичини виправдувано попереду стратеґічними причинами, а потім тимчасовою недостачею муніції. Офіціозна й лїберальна преса піддержувала офіціяльні звідомлення з перебігу війни та пропаґувала той погляд, що невдачі в Галичинї се тільки відокремлені події тимчасового характеру, з котрих не треба робити загальних песимістичних виводів. Але слїдом за Галичиною прийшли здача Варшави, втрата цїлого ряду кріпостей, котра рівночасно була звязана з нечуваним відходом російської армії на 500 кільометровім просторі. Сей побідний похід нїмецьких і австрійських армій розвіяв усї ілюзії обєднання правитель-

* Краснов — петербурзький кореспондент журналу „Die Glocke“ (Дзвін), котрий видає в Мюнхенї від вересня 1915 р. відомий нїмецький соц.-демократ, полїтик і публїцист Парвус. З ч. 8 „Дзвону“ подано по українськи отсю статю спершу в чч. 69—70 „Вістника Союза визволення України“.

ства з народом, знищив наглядність істнования державної орґанїзації, котра була би здатна й мала силу бодай боронити себе.

Під ударами злучених армій задріжала й сливе розвалила ся гнила будова абсолютизму, прикрашеного нїби-то конституційними зверхнїми прикрасами. Навіть для простого ока стали видними його дїрки й щілини. Таким чином треба було припинити фальшиву гру в єдність сил. Правительство само залишило сю гру тай лїберали відкинули її як непридатний засіб. Державна Дума в своїй третїй сесії порвала з тактикою протиставлення зорґанїзованим силам ворога потугу міцного, бадьорого надїєю на побіду духа, підприйняла дослїд сил держави й мусїла безумовно прийти та таки й прийшла до того висліду, що сучасне правительство нездатне навіть зорґанїзувати оборону краю. Страшна воєнна дїйсність покликала до життя націоналїстичний бльок, котрий обхопив у собі всї елєменти Думи від чорної сотнї до кадетів. Дуже поміркована програма сього бльоку, що вимагала заміни сучасного правительства правительством народнього довіря, правительством, котре могло перевести хочби тільки незначні внутрішнї реформи, послужила, як відомо, приводом для замкнення Думи. Утвореннє сього бльоку, котрий клином вбив ся в попередню зворушуючу єдність уряду з буржуазією для побіди над ворогом і викликав замкненнє Думи, так само, як побідний похід Нїмцїв і Австрійцїв з Варшави до Двинська, вплинуло на виясненнє рішучої нездатности нїдочого державної власти в Росії. Через прірву, що відкрила ся між самодержавєм і народом, не можна було більше перекинути мосту. Наближаєть ся хвиля перевороту й, як се звичайно буває на передодні знищення якогось ладу, показують ся лихі познаки розпаду.

Мінїстри відходять і приходять.

Найблизші співробітники царя, його мінїстри, не мають в його очах більше нїякого авторитету й він міняє їх без усякої системи, без усякого пляну. В один і той самий

день скидаєть ся з мінїстерських становищ відомих реакціонерів і людей лїберального настрою, напр. Рухлова й Кривошеїна. Царські капризи та сваволя сильно осуджують ся навіть у мінїстерських кругах. З єдиною виїмкою Ґоремикіна всї мінїстри заявили ся за утвореннєм мінїстерства народнього довіря, за продовженнєм засїдань Думи й за прийнятєм депутації союза міст і земств. Але царь подаєть ся тільки перед одним впливом — безмежним впливом відомого авантурника, зовсїм неосвіченого мужика Распутіна, котрий удає з себе „святого старця“.

Распутін без кінця.

Распутін від сьогоднї призначає мінїстрів. Його найновійша креатура мінїстер внутрішнїх справ Хвостов, про котрого Распутін відкрито сказав: „Я його зробив мінїстром, — він добрий парубок“. Тому-ж самому Распутіну завдячує свою відставку товариш мінїстра внутрішнїх справ Джунковський, бувший улюбленець і товариш царя по полку. Бувши шефом жандармів, Джунковський саме велїв стежити за Распутіним і затримав його, коли той хотїв поїхати з Сибірї до Царського Села. Ледви він повідомив про се царя, як сей пустив його без прохання з його становища. Той же Распутін завинив і відставку оберпрокурора Святїйшого Синоду Самаріна, дуже поважаного в своїх кругах московського маршалка (предводителя дворянства). Притока до того просто нечувана. Синод призначив суд проти другого, рівно-ж всесильного мужика, бувшого садівника, а теперішнього епископа Варнави, приятеля й улюбленця Распутіна. Сей Варнава, котрому дано високе церковне становище без усякої духовної освіти, має за собою вже порядний спис злочинів. Сей спис скінчив ся поки-що історією підприйнятої Варнавою канонїзації невідомих досї нїкому мощей. Синод, обурений сим порушеннєм законів православної церкви, по котрим тільки сам Синод за згодою царя може обявити когось святим, почав вести судове слїдство проти Варнави. Сей заявив при переслуханню, що він

не мав ніякої спромоги звернути ся по канонїзацію до Синоду, бо він мав „видѣніе“: в ночи з'явив ся йому ангел і в імени Бога зажадав негайної відповідної канонїзації, — значить, він не мав зовсїм часу чекати рішення Синоду. Слїдство дало багатий матеріял до обвинувачення проти Варнави. Зрештою Синод рішив відібрати в Варнави епископство. Оберпрокуратор Синоду Самарін згідно з статутом підписав сю ухвалу та предложив цареви до затвердження. Коли він се зробив, царь скинув його з посади так, що ухвала Синоду лишила ся недїйсною й Варнава продовжує свою чудну дїяльність. Ся своєрідна подія обурила навіть дворянство, котре прийняло ображеного Самаріна по його поворотї до Москви демонстративними овацїями.

Царь яко „воєвода“.

Зрештою навіть усуненнє Миколи Миколаєвича від найвищої команди було почасти теж дїлом Распутіна. Сей хитрий мужик уміє зручно використати забобонну й темну придворну зграю. Се він подав цареви „ґенїяльну“ гадку стати на чолї армії. Притім Распутін оповідає нам, що царь бачив „видѣніе“: Мати Божа зявила ся йому з хрестом і мечем у руках та, передаючи йому їх обидва, поблагословила його на провід армією.

Манїфест про перейняттє царем найвищої команди неначе громом приголомшив цїлу армію. Офіцери навіть не старали ся ховати свого незадоволення й осуджували в іронїчних і саркастичних словах сей акт найвищої мудрости. Царь став на чолї армії й зараз же почув себе великим героєм. Навіть його постать змінила ся. Він придбав стрункійшу поставу, ходить певнїйшим кроком і не сумнїваєть ся щодо побіди. Проти плянів ґенерального штабу він поставив собі задачею при всяких обставинах добути знову Львів. Се стало ся його божевільною ідеєю. А тут ще трапило ся, що в той самий час припинено нїмецьку офензиву. Одушевлений „успіхами“ своєї армії, царь набрав ся знову смілівости, найбільше рішуче зрік ся наміру зробити якийсь

крок назустріч вимогам суспільности й на раду Распутіна та Ґоремикіна роспустив Думу.

Відроченнє Думи.

Правительство завжди вважало за конечне приготовити ся до розпущення Думи, тож у ніч передтим стягнено до Петербурга з околиць усї воєнні сили, котрі наразї можна було роздобути. Буржуазія, представлена октябристами та кадетами, показала ся одначе низше того рівня, на котрім бояло ся побачити її правительство. Останнє мало страх, що Дума не розійдеть ся та проголосить свої засїдання постійними. Одначе лякливі лїберали були дуже далекі від подібного вчинку горожанської сміливости й прийняли заяву про відроченнє Думи слухняно. Тільки соціяльні-демократи та трудовики демонстративно покинули залю. За ними пішли деякі лїві кадети. Лїберали подали гасло заспокоєння й заявили з розбитим серцем, що чашу треба випити до дна. Вони лишили ся навіть у дорадчих комітетах при мінїстерствах для орґанїзації „побіди“, хоч і самі вони вважали своє місце при сих нарадах без рішаючого голосу негідним. З'їзд міст у Москві прийняв у вересні резолюцію про конечність утворення мінїстерства народнього довіря, скликання Думи, урівноправнення народностей і полїтичної амнестії. Земський зїзд домагав ся зміни мінїстерства та скликання Думи. Обидва з'їзди ухвалили післати депутацію до царя. Царь, уповаючи на дану йому долею Божу охорону, ухилив ся від прийняття сеї депутації. Так скінчила ся опозиція буржуазної фронди. Й усе йде своїм попереднїм шляхом.

Мобілїзація лихварства.

Так звана мобілїзація промислу перетворила ся тепер на загальну думку в мобілїзацію лихварства з одного та в перекупність з другого боку.

Хабарництво на всїх полях господарського життя прийняло неймовірні розміри. Нїодної військової достави

нїодної торговельної справи з якоюсь державною інституцією або воєнно-промисловою орґанїзацією не можна перевести без перекупства. Сї й загалом звичайні в Росії порядки перетворили ся тепер чисто в якусь орґію. Цинїзм іде так далеко, що один правительственний уряд дає хабарь иншому! На однім закритім засїданню Державної Думи показано документ, з котрого недвозначно виявило ся, що управа хлїборобства й державних маєтків виплатила хабарі залїзницям, аби дістати ваґони. Підкупна господарка на залїзницях не тільки загально відома, але навіть й управильнена. Такса виносить 300 карбованців від ваґону. Залїзничне господарство країни в повнім розпадї. В той час, коли часто-густо панує велика недостача ваґонів, збираєть ся їх на окремих місцях стільки, що треба вживати рішучих й насильних мір, щоб висвободити залїзниці. Так у Москві висаджено в повітрє залїзничі вози, що загатили сей вузол.

Холод і голод!

Повний розстрій залїзничого господарства виявив ся також і в питанню запровіянтування країни. Характеристично, що Петербург, не вважаючи на те, що се місто окружене довкола лїсами, в найвищій мірі терпить від недостачі палива. Як твердять петербурзькі міські гласні (радні), засоби палива швидко вичерпають ся зовсїм. Те саме і з Москвою. Перед крамницями з мукою й цукром у Москві й Петербурзї збирають ся товпи народу, заповнюючи цїлі вулиці. Сї люде довгими годинами чекають, аби купити один єдиний фунт цукру або декілька фунтів муки. Спеціялїсти твердять, що через те, що свого часу не подбало ся про се, тепер уже сїй справі не можна запобігти й недостача палива в цїлій Росії ставатиме все прикрійшою.

Селяне, передбачаючи голод, здержують ся з продажею хлїба.

Дорожня досягає свого найвищого ступня. Немає нїодної річи, ціна якої на підвисшила ся-б бодай удвоє, й не-

достає найконечнїйших річей, як для населення, так і для армії.

Багато лиха робить також сваволя поодиноких властей. Петербурзький градоначальник напр. постановив, аби дрова на паливо продавали ся по десять карбованців за кубічний сяжень. Але великі купці самі платили по дванадцять карбованців за сяжень, отже торговля дровами була унеможливлена й люде лишили ся без палива. Кождий провінціяльний урядник, чи то ґубернатор чи справник видає свої власні розпорядки в боротьбі з дорожнею. Один забороняє вивіз, инший довіз. Петербурзький ґубернатор турбує ся поперед усього російським походженнєм палива. Він заборонив вивіз дров з одного маєтку на Неві, бо його властителька носить нїмецьке назвище й є підозрінне, що вона має горожанські права в двох державах. Сей своєрідний ґубернаторський патріотизм приневолює людей, котрим нестає палива, мерзнути.

Гідне уваги, що при всїм тім у Петербурзї, Москві й инших містах люксусових річей, ласощів, дорогих овочів і тому подібних річей забагато, тодї як не вистарчає найконечнїйших життєвих засобів. Се своєрідне явище має надзвичайно просте поясненнє: саме торговцї дорогими товарами мають більшу спромогу заплатити хабаря за ваґони, нїж торговцї дровами, чи пекарі.

Військо без шинелїв і чобіт.

Вже й тепер у Москві й Петербурзї стрічають ся салдати в полотнянках і чоботах з халявами з церати. Цїлі роти виводять на площу вправ — **босими**, бо постоли з лика, в яких поприходили сї люде з села, швидко стоптали ся. Недостача обуви викликана між иншим тим, що значна частина російських шкіряних фабрик находить ся в Польщі, себто в зайнятій Нїмцями области. Треба ще до того додати характеристичну подробицю: перед окупацією міста Шавлї ковенської ґубернії звертав ся один тамошнїй великий фабрикант шкір аж двічи до начальства

є просьбою дати йому ваґони для вивезення його шкіряних товарів у середину Росії. Але він так і не дістав ваґонів, поки міста не зайняла нїмецька армія, котрій тодї й дістали ся всї шкіряні засоби.

Збігцї.

Крім загальної лихої господарки погіршуєть ся ще положенне через нагромадженне збігців і висланих з зайнятої области. Відомо, що населенне зайнятих земель вивожено насильно. Його ограбили при тім козаки й инші салдати до сорочки. Щоб ухилити ся від ограбовання власною армією, люде часто покидали свої місцевости ще, заки з'явило ся військо. Голодним товпам народу не лишало ся в дорозї нїчого иншого, як самим грабувати, й таким робом села вздовж шляху ограбовані вже збігцями, до котрих приставали все більші маси народу з ограблених місцевостей. Так усе більше й більше зростав потік збігців і грабіжників.

Адмінїстрація не робила нїчого, щоб десь притулити сї збіглі голодні, зневірені маси, й не дбала про них. Нараховують у Петербурзї 800 тисяч збігців, у Москві 550 тисяч. Багато мілїонів утїкачів розсїяно по країнї. Говорять про 15 мілїонів утїкачів і вивезених. Надзвичайно загострене сим питанне про забезпеченне населення життєвими засобами зостаєть ся нерозвязаним і грозить катастрофою, розміри й наслїдки котрої перейдуть усяке представленне. Так викликує правительство до життя темні сили, опанувати котрі воно не буде в силї; сї сили викопають гріб йому самому.

Голодні бунти.

Вже зголошують ся передвістники сих катастрофальних з'явищ. Уже в ріжних місцевостях Росії були голодні бунти. Так в Астраханї, де військо розстрілювало людей, в Богородську й Подольську, московської ґубернії, де рівнож начальство дало зворохобленому народови олово замісць хлїба. В результатї кількадесять убитих і ране-

них; тоді в московській губернії проголошено воєнне положеннє. В Петербурзі були також з тих самих причин конфлікти між товпою й поліцією в передмістї Колпині та фабричних районах.

Правительство нацьковує голодний нарід на банки.

Правительство в особі нового міністра внутрішніх справ Хвостова добре бачить наближеннє страшного моменту. Не чуючи в собі сили заздалегідь оперти ся близькій бурі, воно старає ся захистити ся перед катастрофою своєрідним способом. Хвостов, використовуючи для сього пресу, старає ся відвести увагу в иншім напрямі й відповідальність за неминучий голод звалити на соціяльне представництво та приватні круги: на міські самоуправи, котрі нїби-то не досить дбали про довіз життєвих засобів, та на банки, що спекулювали на подорожінню цукру, хлїба, вугля й т. д.

Міністер внутрішніх справ нацьковує народні маси проти банків, обвинувачуючи банки в тім, що, обмеживши кредит, навмисне позволяли товарам лежати на залїзницях, аби піднести цїну в гору. В Петербурзі оповідають, що Хвостов мав намір притягти до суду міські представництва й банкові дирекції, щоб перед громадською думкою звалити вину на них і відвернути від правительства народній гнїв.

Страйки.

У тїснім звязку з дорожнею вибухають то там, то тут по цїлій Росії страйки. Драконівські засоби, за котрі хапає ся проти них правительство, погрози посилати страйкарів на фронт і засуджувати на каторгу, карати шістьма роками дисциплїнарного баталїону в разї, якби робітник без законної причини не з'явив ся до працї, — все те лишає ся порожнїми словами, котрі нїкого не лякають. Бо в дїйсности сих погроз не виконує ся. Се зрозуміле. В країні панує велика недостача не тільки кваліфікованих робітни-

ків, але навіть щоденних наймитів у підприємствах, що працюють для армії.

Нема чого й думати відняти в фабрик їх робітників, бо через се армія лишила ся-б без муніції. Не вважаючи на всї погрози, страйки в Петербурзї й Москві щоденне безперестанне явище. Так у Москві декілька разів страйкували трамвайові робітники. В Петербурзї сливе всї фабрики й заводи, включно з Путилівськими й Лєснерівськими заводами, з фабриками мідяної бляхи та рур Еріксона, Речкіна й инш., що виробляють муніцію. В жовтні страйкували цїлих два тижні робітники Скорохода, фабрики чобіт для армії. Страйкувало декілька тисяч робітників. Страйк на фабрицї Фенїкса мав у своїм наслїдку арештованнє 400 робітників, котрих передано воєнним властям для посилки на фронт. Минуло вже більше місяця часу, а погроза й досї не виконана.

Революційний пролєтаріят.

З другого боку дозволило правительство робітникам, хоч, правда, на просьбу буржуазії, скликати збори для вибору своїх представників до воєнно-промислового комітету. Буржуазія бажала збудити патріотизм у робітників, подавши гасло оборони вітчини, а не „волї до побіди“, як попереду. Робітники не поминули скористати з сеї нагоди; вони відбули ряд зборів, аби використати їх — бо сї збори відбували ся без поліційного догляду — для своїх цїлей, себто для вияснення свого становища до війни й для орґанїзації своїх сил для близької рішаючої хвилї в внутрішнїм життю країни. Серед робітників виявили ся дві течії:*) прихильників бойкоту, що виступили за рішучим бойкотом предложеного буржуазією комітету, й инших, котрі, правда, теж хотїли бойкотувати комітет, але радили післати до нього все-жтаки представників задля інформації про його дїяльність, щоб ужити сих інформацій у дальшій революційній боротьбі.

*) Про се докладнїйше написано в статї У. С. „Знаменна резолюція петербурзьких робітників“, „Вістник Союза визволення України“ ч. 49—50, ст. 13.

Перший напрям переміг. Виборців таки вибрано, але вони відмовили ся післати представників до комітету. Обидві течії згоджували ся зовсім в однім: ніодна з них не держала ся погляду, що треба боронити країну, котрий так бажала підсунути їм буржуазія. Треба загалом сказати, що міщанські патріотичні кличі не знаходять ні найменшого відгуку в робітничих масах, настроєних дуже революційно. Відроченне Думи, котре так сильно засмутило буржуазію всіх відтінків аж до радикальної інтеліґенції, не зробило на робітничі круги ніякого враження. Діяльність Думи, котра затушовувала внутрішні протиріччя, щоб задемонструвати ворогови „народню єдність“, і лила воду на млин правительства, виявила до дна її дійсну істоту. Буржуазія зостала ся ні в тих ні в сих, побачивши, що розпущенне Думи не потягло за собою страйку-протесту навіть серед петербурзьких робітників. Один з лівих кадетів докоряв соціяльній демократії, що в разї повстання армія виступила-б по боці народу.

З другого боку Маклаков, розуміть ся, лякав правительство небезпекою з низу, зі сторони „невідповідальної“ черні, предсїдатель міського з'їзду в Москві не допустив до участи в сім з'їздї соціяльно-демократичних думських послів. Буржуазія протягла гостру границю межи собою й лівими демократичними елєментами. Се зрештою в Росії одна єдина соціяльна верства, котра бажає продовженння війни й боїть ся, що правительство може згодити ся заключити мир.

Войовнича буржуазія.

В сих кругах сильно ширить ся чутка, що царь став на чолї армії, щоб окремо заключити мир. Навіть те, що нїмецьку офензиву припинено й російська армія від часу, коли царь обійняв найвищий провід, спромогла ся на відпір, пояснюєть ся в сих кругах тим, що Нїмеччина нїбито дала російській армії спромогти ся на якісь незначні успіхи, щоб підготовити „пристойний“ мир. У сих же самих кругах підозрівають правительство, що воно дражнить ро-

бітничі маси й викликує повстанне, щоб заявити потім своїм союзникам, що воно не може більше продовжувати війни наслїдком внутрішнїх заворушень. Бо вони твердять, що в умові Росії з її союзниками є застереженне, котре признає Росії право заключати окремий мир, колиб, мовляв, у країні вибухла революція.

Сї міщанські побоювання находять багату поживу в „істінно-русскій“ пресї, напр. у „Земщинї“, котра іронїчно запитує лібералів, де-ж бо той кінець, до якого на їх думку має вести ся війну, й додає, що кожда війна коштувала вже досить жертв. Подібні-ж змагання до миру виявляють і инші орґани „істінно-русских людей“.

На чім же опирає в такім разї російська буржуазія свої надії на побіду, коли вона й сама ясно розуміє нездатність старого державного ладу до оборони краю? На се питанне представники міщанських кругів дають усе ту-ж саму відповідь: Нїмеччина з кождим днем усе більше вичерпуєть ся, треба продовжати війну, хочаб і відступаючи, доки не зломить ся Нїмеччини.

Настрій народнїх мас.

Але звичайний обиватель, котрий не добирає фактів до своїх бажань, стоїть дуже далеко від сеї ідеї „побідного кінця“. Якби нї скінчила ся війна, щоб тільки скорше їй кінець“. Так говорить звичайно кождий.

Нарід, котрий з самого початку не вважав сеї війни своєю справою, прокляв її й нарікає на правительство, що в кождій родині забрало якусь жертву. Незадоволенне настільки ясне, що навіть правительство й буржуазія зрекли ся надії пробудити патріотичне одушевленне в народї, бо тут даремні всї зусилля. Найкращою ілюстрацією сього служить часта втеча запасних з казарм цїлими партіями. Так утїкли з казарм у місцевости Медвідь, у 30 верстах від Петербурга, протягом жовтня 400 запасних. Вони покидали свої рушниці й повтїкали.

Настрій в армії.

Коли тепер у Росії кождий, хто стоїть перед бранкою, мріє тільки про те, якби викрутити ся від служби на фронті або, в разї, як се не вдасть ся, як найскорше дістати ся до полону, коли нїхто в Росії не вірить більше силї власної армії, коли кождий офіцер мріє про якесь адмінїстративне місце позаду армії, то вже з сього можна судити, який настрій в армії. По оповіданням ранених і хорих, котрі повернули з фронту, спільне бажанне, що обєднює салдатів і офіцерів, се змаганне до миру.

Крім загальних причин грає ще в салдатів велику ролю жорстоке поводженне начальства. Салдатів з найменшого приводу караєть ся немилосердно тїлесними карами. Тїлесних кар уживаєть ся в усїх частях армії й немає нїякого дива, що салдати, які мусїли затаїти почуттє пімсти, при першій нагодї вимірюють свої рушницї проти офіцерів. Так на північно-західнім фронті один баталїон вистріляв усїх своїх офіцерів. За се цїлий сей баталїон ґрупами розстріляно. Та й звідки з'явить ся якийсь инший настрій, коли салдат погано одягнений, обутий і нагодований! Природна річ, що салдати з голоду грабують населенне, яке втїкає перед власною армією й ховає від неї жінок і дївчат.

З другого боку в армії немає дисциплїни ще й тому, що вона в значній мірі складаєть ся з непідготовлених ополченцїв. Щодо сього, то знаменною є думка, висловлена начальником ґенерального штабу головнокомандуючого, ґенералом Алєксєєвим. На земськім з'їздї один член Думи заявив таке: „Ґенерал Алєксєєв уповноважив мене, щоб суспільність довідала ся про стан річей на фронті, що вже не є нїякою тайною для Нїмцїв і лишаєть ся невідомим тільки для російського загалу, заявляти в його імени всюди на зборах, у союзах, пресї, що задля вживаного за Сухомлїнова способу вправ запасних, протягом тільки небагатьох тижнїв, російська армія потерпіла величезні втрати. Сї по

гано вправлені люде, або й зовсїм без вправ, мусїли нїби-то нагородити втрати армії. Але вони показали ся зовсїм непридатним матеріялом, вносили тільки переляк у ряди війська й безцїльно та марно гинули. Тепер за Полїванова рішили ся ми усунути стару систему й підготовити нову армію. Люде останнього набору, число котрих сягає до двох мілїонів, мусять бути вправлені протягом вісьмох місяцїв так, що ми на весну 1916 р. матимемо нову двомілїонову армію. Але доти мусимо ми, обливаючи ся кровю, ухиляти ся перед ворогом і я не знаю нїякої границї сьому уступанню."

Серед таких обставин нїодна людина в Росії не вірить у спромогу відперти нїмецько-австрійську офензиву. Припускають теж, що припиненнє нїмецько-австрійської офензиви має якісь окремі пляни. До такої міри щезла віра в успіх російської зброї. Зрештою з військових джерел знають, що засоби муніції, привезеної в вересні з Канади, нїби вже вичерпані. Помічаєть ся недостача рушниць і гармати стали негодящі, бо вже зужиті до краю.

Серед такого стану річей небагато людей, котрі все зостають ся оптимістами й вірять у побіду держав почвірного порозуміння, висувають зовсїм дивний доказ: віру в духа московського народу, в невичерпальну силу сього народнього духа, в його своєрідну містичну спромогу творити чуда й вести до побіди. Отже на обох кінцях,—„вгорі" й „долї", в радикальної інтелїґенції та в царя, надії на побіду будують ся на тій же самій основі: у царя — на „видѣнїи", в оптимістів з інтелїґенції — на „чудї". Але чудес давно вже немає й російська дїйсність не дає нїяких реальних підстав для оптимістичних кінцевих виводів.

Адреса для замовлень: *Administration des „Nachrichtenblattes des Bundes zur Befreiung der Ukraina", Wien, VIII., Josefstädterstraße 79, Tür 6.*